

Svoboda projevu právnických osob na internetu z pohledu Evropského soudu pro lidská práva

Alla Tymofeyeva*

Abstrakt: S ohledem na rapidní vývoj nových technologií, kam patří také internet, vzniká potřeba právní regulace obsahu, který se objevuje na webových stránkách provozovatelů internetových platform. Regulace takového obsahu však nesmí zasahovat do samotné podstaty práva na svobodu projevu. Omezení stanovená vládami musí sledovat legitimní cíl a být nezbytná v demokratické společnosti. Cílem tohoto článku je popsat základní pravidla ochrany práva na svobodu projevu právnických osob podle čl. 10 Evropské úmluvy o lidských právech (EÚLP) v souvislosti s projevem na internetu a zamyslet se nad právní regulací projevů týkajících se covidu-19. S ohledem na zmíněný cíl je výzkum rozdělen do tří částí. V první části jsou vymezeny obecné principy práva EÚLP týkající se práva na svobodu projevu a specificky jsou zdůrazněna pravidla ochrany projevů na internetu. Druhá část nabízí rozbor judikatury Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) týkající se námitek právnických osob ohledně porušení čl. 10 v souvislosti s jejich činností na internetu. Poslední, třetí část je věnována zamyšlení nad omezeními projevů týkajících se covidu-19, zejména jejich souladu s článkem 10 EÚLP.

Klíčová slova: Evropský soud pro lidská práva (ESLP), Evropská úmluva o lidských právech (EÚLP), nové technologie, svoboda projevu, právní osoby

Úvod

Vynalezení internetu bylo nepochybně důležitým krokem ve vývoji lidstva, avšak jeho použití jako všeobecné komunikační platformy naráží na mnohá úskalí. Na straně jedné může šíření nepravdivých informací negativním způsobem ovlivňovat veřejné mínění, na straně druhé může zákaz diskuse na internetu vést k utlumení svobody projevu ve společnosti.

Velkými hráči na internetu jsou právníkové osoby, jejichž názor má větší přesvědčovací sílu než postoj osob fyzických. Jedná se především o internetová média, ale také o politické strany a nevládní organizace. S ohledem na to, že jejich názor v mnoha ohledech utváří veřejné mínění, je nezbytné, aby bylo zachováno jejich právo na svobodu projevu i ve virtuálním prostoru. Realizace tohoto práva by však neměla být na újmu oprávněných zájmů jiných osob (např. zásahem do práva na soukromý život) nebo zneužívána k šíření nepravdivých informací.

Právo na svobodu projevu je zakotveno v nejdůležitějších lidskoprávních dokumentech univerzální, regionální a vnitrostátní povahy. Avšak ne všechny tyto nástroje jsou relevantním zdrojem ochrany práv právnických osob. Čl. 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (MPOPP) sice chrání svobodu projevu jednotlivce, avšak Výbor pro lidská práva (VLP) vykládá termín „jednotlivec“ obsažený v Opčním protokolu

* JUDr. Mgr. Alla Tymofeyeva, Ph.D. Katedra mezinárodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy. E-mail: tymofeyeva@prf.cuni.cz. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3037-5888>.

k MPOPP v tom smyslu, že se jím rozumí pouze osoba fyzická. VLP tedy nepřipouští stížnosti právnických osob s odvoláním na nepřijatelnost *ratione personae*.¹ Pokud bychom chtěli využít ochrany čl. 11 Listiny základních práv Evropské unie, zde vzniká problém aktivní legitimace právnických osob, které nejsou oprávněny obrátit se v této záležitosti přímo na Soudní dvůr Evropské unie. Pokud selže vnitrostátní ochrana práva na svobodu projevu, které se lze v České republice domáhat na základě čl. 17 Listiny základních práv a svobod, jediný možný nástroj, který právnickým osobám zbývá, je čl. 10 Evropské úmluvy o lidských právech (EÚLP). Evropský soud pro lidská práva (ESLP) je jeden z mála mezinárodních orgánů, který nabízí ochranu i osobám právnickým. Tato jeho pravomoc vyplývá z čl. 34 EÚLP, kde mezi subjekty podání jsou vyjmenovány také „nevládní organizace“. Judikatura ESLP vykládá tento pojem tak, že se jedná o kteroukoliv organizaci, která není „vládní“.² To znamená, že stížnost k ESLP mohou podat nejenom klasické nevládní neziskové organizace, ale i obchodní korporace.³ Naopak mimo ochranu EÚLP stojí společnosti řízené a kontrolované státem.⁴

Cílem tohoto článku je popsat specifika ochrany práva na svobodu projevu právnických osob podle čl. 10 EÚLP v souvislosti s projevy na internetu. S ohledem na to, že v současnosti hrají ve společnosti velkou úlohu informace ohledně covidu-19, bude se tento příspěvek zamýšlet také nad svobodou šíření informací týkajících se této nemoci na internetu. Pro účely dosažení cíle příspěvku je nezbytné odpovědět na dvě hlavní výzkumné otázky. Za prvé, jaká jsou specifika ochrany svobody projevu na internetu ve srovnání se základními principy ochrany práva na svobodu projevu, vyplývajícími z čl. 10 EÚLP? Za druhé, s jakými stížnostmi se obracely na ESLP právnické osoby a čím se liší jejich ochrana od ochrany osob fyzických? Jako třetí se nabízí dodatečná otázka ohledně právní regulace projevů týkajících se covidu-19 na internetu.

Zmíněný cíl a výzkumné otázky vybízí k rozdělení příspěvku do tří částí. V první části popíšeme obecné principy práva EÚLP týkající se práva na svobodu projevu a pak se zaměříme na ochranu projevů na internetu. V druhé části bude proveden rozbor judikatury ESLP týkající se námitek právnických osob ohledně porušení čl. 10 EÚLP v souvislosti s činností na internetu. Poslední, třetí část článku bude pojednávat o přístupu ESLP k informacím zveřejňovaným na internetu v souvislosti s onemocněním covid-19.

1. Ochrana práva na svobodu projevu na internetu

1.1 Obecné zásady ochrany podle článku 10 EÚLP

K posouzení rozdílů mezi ochranou práva na svobodu projevu na internetu a při využití tradičních komunikačních prostředků je nezbytné od začátku popsat základní principy ochrany svobody projevu na základě EÚLP. Právo na svobodu projevu je zakotveno v prvním odstavci čl. 10 EÚLP, který výslovně zmiňuje tři následující komponenty: 1) svobodu zastávat názory; 2) svobodu přijímat informace nebo myšlenky; a 3) svobodu rozšiřovat informace nebo myšlenky.⁵ Výklad těchto komponentů v judikatuře ESLP svědčí o tom,

¹ Viz bod 6. 3. rozhodnutí VLP č. 2285/2013 ve věci *Basem Ahmed Issa Yassin a další proti Kanadě* ze dne 26. 7. 2017.

² *Transpetrol a.s. proti Slovensku*, rozhodnutí ESLP ze dne 15. 11. 2011, č. 28502/08, bod 65.

³ Viz například *Delta pekárný a. s. proti České republice*, rozsudek ESLP ze dne 2. 10. 2014, č. 97/11, bod 66.

⁴ *Zastava It Turs proti Srbsku*, rozhodnutí ESLP ze dne 9. 4. 2013, č. 24922/12.

⁵ HARRIS, D. – O'BOYLE, M. – BATES, E. – BUCKLEY, C. *Law of the European Convention on Human Rights*. 4th edition. Oxford: Oxford University Press, 2018, s. 593.

že tento článek zaručuje také právo mlčet,⁶ právo nezveřejnit identitu novinářských zdrojů⁷ nebo, v určitých případech, právo na přístup k informacím vlastněným státem.⁸ Svoboda projevu je v judikatuře ESLP vykládána široce a zahrnuje kromě standardních médií, jako jsou noviny, televize a rozhlas, také knihy,⁹ letáky,¹⁰ videonahrávky,¹¹ obrazy¹² atd.

Pro posouzení stupně ochrany projevů na základě čl. 10 EÚLP jsou důležitými pojmy „skutková tvrzení“ a „hodnotové soudy“. ESLP vidí rozdíl mezi hodnotovým soudem a skutkovým tvrzením v tom, že pravdivost skutkového tvrzení lze prokázat, zatímco u hodnotového soudu tak učinit nelze.¹³ U skutkových tvrzení je tedy zapotřebí vymezit, kdo nese důkazní břemeno a jak vysoký je důkazní standard. U hodnotových soudů ESLP zkoumá pouze, zda „skutkový základ“ pro tyto soudy byl dostatečný.¹⁴

Výkon práva na svobodu projevu může podléhat omezením nebo sankcím stanoveným zákonem, které jsou nezbytné v demokratické společnosti. Taková omezení mohou být nezbytná v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti, ochrany zdraví nebo morálky atd. Přesný seznam těchto omezení nalézáme v druhém odstavci čl. 10 EÚLP. Tato omezení jsou někdy pojmenována jako standardní limitační klauzule.¹⁵ Kromě toho lze svobodu projevu omezit i na základě tzv. zneužívací klauzule, která je zakotvena v čl. 17 EÚLP (zákaz zneužití práv), a také na základě čl. 16 EÚLP, který umožňuje omezit politickou činnost cizinců.¹⁶ Navíc třetí věta odst. 1 čl. 10 EÚLP stanoví, že tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společností.

Při posuzování stížností namítajících porušení čl. 10 EÚLP postupuje ESLP podle určitého algoritmu, který lze rozdělit do pěti kroků. Tyto kroky mohou být vyjádřeny ve formě následujících pěti otázek: 1) spadá projednávaný případ pod rozsah článku 10 EÚLP?; 2) šlo o „zásah“ do práv stěžovatele?; 3) byl tento zásah „v souladu se zákonem“?; 4) sleduje tento zásah „legitimní cíl“?; a 5) je tento zásah „nezbytný v demokratické společnosti“, tudíž přiměřený?¹⁷ ESLP ve své praxi ne vždy výslovně zmiňuje všech pět kroků a může se při rozboru zaměřit pouze na otázku přiměřenosti.

Poté, co jsme provedli shrnutí hlavních zásad ochrany práv na svobodu projevu, můžeme od obecného postoupit ke konkrétnímu. Podíváme se tedy na to, jak ESLP přistupuje k ochraně projevů na internetu. Budeme tak moci komplexně odpovědět na naši první výzkumnou otázku.

⁶ *Gillberg proti Švédsku*, rozsudek ESLP ze dne 3. 4. 2012, č. 41723/06, bod 85.

⁷ *Viz Nordisk Film & TV A/S proti Dánsku*, rozhodnutí ESLP ze dne 8. 12. 2005, č. 40485/02 nebo *Financial Times Ltd a další proti Spojenému království*, rozsudek ESLP ze dne 15. 12. 2009, č. 821/03 a *Sanoma Uitgevers B. V. proti Nizozemsku*, rozsudek ESLP ze dne 14. 9. 2010, č. 38224/03.

⁸ *Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku*, rozsudek ESLP ze dne 8. 11. 2016, č. 18030/11.

⁹ *Handyside proti Spojenému království*, rozsudek ESLP ze dne 7. 12. 1976, č. 5493/72.

¹⁰ *Steel a Morris proti Spojenému království*, rozsudek ESLP ze dne 15. 2. 2005, č. 68416/01.

¹¹ *Monnat proti Švýcarsku*, rozsudek ESLP ze dne 21. 9. 2006, č. 73604/01.

¹² *Müller a další proti Švýcarsku*, rozsudek ESLP ze dne 24. 5. 1988, č. 10737/84.

¹³ *Cheltsova proti Rusku*, rozsudek ESLP ze dne 13. 6. 2017, č. 44294/06, bod 80.

¹⁴ *Guz proti Polsku*, rozsudek ESLP ze dne 15. 10. 2020, č. 965/12, bod 92.

¹⁵ KMEC, J. – KOSAŘ, D. – KRATOCHVÍL, J. – BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 997.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ KORFF, D. *The Standard Approach under Articles 8–11 ECHR and Article 2 ECHR*. [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/KORFF_-_STANDARD_APPROACH_ARTS_8-11_ART2.pdf>.

1.2 Specifika internetových projevů

Judikatura ESLP svědčí o tom, že svoboda projevu podle čl. 10 EÚLP se vztahuje také na internetová média,¹⁸ přičemž ochraně podléhá internet jako komunikační prostředek bez ohledu na typ sdělení.¹⁹ Konkrétní forma tohoto média vedla ESLP ke stanovení určitých zvláštních omezení, která mohou být uvalena na svobodu projevu na internetu.²⁰ ESLP zejména akceptuje, že smluvní strany EÚLP mohou stanovit pro nakládání s informacemi získanými z internetu odlišný režim než pro informace získané z tištěných médií.²¹

Ve věci *Węgrzynowski a Smolczewski proti Polsku* ESLP zejména poznamenal, že se internet jako informační nástroj liší od tisku a riziko, které představuje pro práva chráněná článkem 8 EÚLP je mnohem vyšší.²² Argumentoval tím, že internet jako komunikační nástroj má větší kapacitu pro ukládání a přenos informací. Elektronická síť slouží miliardám uživatelů po celém světě. Z toho ESLP dovodil, že zásady upravující reprodukci materiálu z tištěných médií a internetu se mohou lišit.²³ Znamená to, že ochranu internetových projevů je třeba upravit podle specifických vlastností této technologie.

Z judikatury ESLP vyplývá, že ve srovnání s televizním vysíláním lze za určitých okolností internet považovat za méně rozšířený informační prostředek. Tak ve věci *Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG proti Švýcarsku* ESLP poznamenal, že telefonický rozhovor, jehož nahrávka byla k dispozici na internetových stránkách společnosti, měl menší přímý dopad na publikum²⁴ než televizní program stejného obsahu. Obecně se uznává, že audiovizuální média mají mnohem okamžitější a silnější účinek než tištěná média.²⁵ Potenciální dopad určitého média na publikum je důležitým faktorem při rozhodování o odpovědnosti novinářů a médií. ESLP stanoví, že ačkoli uživatelé internetových služeb musí mít záruku svobody projevu a důvěrnosti komunikace, tato záruka nemůže být absolutní a musí příležitostně podléhat jiným legitimním imperativům, jako je prevence trestné činnosti nebo ochrana práv a svobod jiných.²⁶

Z výše uvedeného vyplývá, že i když projevy na internetu spadají pod ochranu čl. 10 EÚLP a řídí se obecnými zásadami na ochranu svobody projevu, konkrétní forma tohoto média může vyžadovat speciální zacházení, včetně odpovídajících zvláštních omezení. Shrňme-li odpověď na naši první výzkumnou otázku, můžeme dospět k závěru, že klíčovým kritériem pro posouzení ochrany svobody projevu je pro ESLP dopad média na publikum. Jaká jsou specifika ochrany svobody projevu právnických osob na internetu bude předmětem následujícího rozboru, který nám poskytne odpověď na druhou hlavní výzkumnou otázku.

¹⁸ *Times Newspapers Ltd (č. 1 a 2) proti Spojenému království*, rozsudek ESLP ze dne 10. 3. 2009, č. 3002/03 a 23676/03.

¹⁹ *Delfi AS proti Estonsku*, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 16. 6. 2015, č. 64569/09, bod 131.

²⁰ Internet: case-law of the European Court of Human Rights, červen 2015, s. 17 [cit. 2021-10-14]. Dostupné z: <https://www.echr.coe.int/documents/research_report_internet_eng.pdf>.

²¹ *Pravoye Delo a Shtekel proti Ukrajině*, rozsudek ESLP ze dne 5. 5. 2011, č. 33014/05, bod 63.

²² *Węgrzynowski a Smolczewski proti Polsku*, rozsudek ESLP ze dne 16. 7. 2013, č. 33846/07, bod 58.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Schweizerische Radio- a Fernsehgesellschaft SRG proti Švýcarsku*, rozsudek ESLP ze dne 21. 6. 2012, č. 34124/06, bod 64.

²⁵ *Purcell a další proti Irsku*, rozhodnutí ESLP ze dne 16. 4. 1991, č. 15404/89.

²⁶ *K.U. proti Finsku*, rozsudek ESLP ze dne 2. 12. 2008, č. 2872/02, bod 49.

2. Stížnosti právnických osob v souvislosti s projevy na internetu

Judikatura ESLP k čl. 10 EÚLP je velmi bohatá. Porušení práva na svobodu projevu na základě tohoto článku tvrdí často i právnické osoby. Pro účely srovnání ochrany práv fyzických a právnických osob lze rozsudky a rozhodnutí ESLP rozdělit na dvě základní skupiny: 1) stížnosti právnických osob, kde jejich námitky jsou totožné s podáními fyzických osob; 2) stížnosti, jejichž povaha je ovlivněna povahou právnických osob.

Pokud jde o první skupinu, jedním z nejmarkantnějších je dlouho očekávaný rozsudek ESLP ze dne 25. května 2021 ve věci *Big Brother Watch a další proti Spojenému království*.²⁷ Případ *Big Brother Watch* je reakcí na prohlášení Edwarda Snowdena, který odhalil, že Government Communications Headquarters (GCHQ), britská vládní zpravodajská a špiónážní organizace, tajně zachycuje, zpracovává a ukládá údaje týkající se osobní komunikace milionů lidí, i když tito lidé zjevně nepředstavují zájem pro zpravodajské služby. Zachycování těchto informací probíhalo s využitím internetu. Oběťmi porušení EÚLP zde mohou být ve stejné míře jak osoby právnické, tak i osoby fyzické.

Druhá skupina stížností právnických osob je ovlivněna jejich povahou, tedy tím, že mohou vystupovat jako platforma pro vyjádření názorů jiných osob. Sem patří například rozsudek ESLP ve věci *Delfi AS proti Estonsku*, který se týkal odpovědnosti novinového portálu za komentáře anonymních čtenářů na jeho webu.

Jako další třídění lze uvést rozdělení stížností právnických osob podle obsahu námitek. Na základě nejčastějších námitek můžeme vymezit následující kategorie: 1) ochrana novinářských zdrojů; 2) difamační a další řízení, týkající se a) projevů na internetu samotných právnických osob nebo b) projevů jiných osob na jejich internetových platformách; a 3) právo na přístup k informacím. Podíváme se detailněji na každou z těchto kategorií.

2.1 Ochrana novinářských zdrojů

Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci *Big Brother Watch a další proti Spojenému království* poskytuje hodnocení 16 stížností, kde mezi stěžovateli najdeme organizace Big Brother Watch, Amnesty International, Bytes for All, Maďarskou unii občanských svobod nebo anglický PEN Club. I když velká část případu souvisí s ochranou práv zaručených čl. 8 EÚLP (právo na soukromý a rodinný život), stížnost se týkala také ochrany důvěrných novinářských zdrojů podle čl. 10 EÚLP. Stěžovatelé zejména namítali nedostatečnou ochranu důvěrných novinářských materiálů v rámci systémů elektronického sledování.

Pokud jde o stížnosti dle čl. 10 EÚLP, v rozsudku se rozlišuje mezi dvěma situacemi: 1) úmyslné použití vyhledávacích výrazů spojených s novinářskými zdroji a 2) náhodné zachycení informací. K úmyslnému zachycení informací ESLP poznamenal, že vzhledem k značné míře zásahu musí předcházet takovému postupu povolení soudu nebo jiného nezávislého a nestranného orgánu oprávněného určit, že takový postup je odůvodněn naléhavými požadavky veřejného zájmu a neexistovala možnost využít další, méně závažná opatření. K otázce náhodného neúmyslného přístupu k novinářským zdrojům ESLP uvedl, že zde nelze od začátku předvídat míru zásahu do práv, což znemožňuje objektivní posouzení proporcionality. Nicméně vnitrostátní právní předpisy by měly obsahovat

²⁷ *Big Brother Watch a další proti Spojenému království*, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 25. 5. 2021, č. 58170/13, 62322/14 a 24960/15.

spolehlivé záruky pro uchování, studium, použití, další přenos a zničení těchto důvěrných materiálů. Navíc když se ukáže, že komunikační data obsahují důvěrné novinářské materiály, jejich další uchování a analýza by měla být možná pouze se souhlasem soudu nebo jiného nezávislého a nestranného orgánu. Na základě těchto úvah ESLP dospěl k závěru, že čl. 10 EÚLP byl v této věci porušen s ohledem na to, že vnitrostátní právo neposkytovalo dostatečné záruky proti zneužití práv zaručených EÚLP.²⁸

Stížnosti právnických osob na zásah do ochrany novinářských zdrojů byly i dříve poměrně častou záležitostí v řízeních na základě EÚLP, a proto zde uvedeme i několik starších případů. Základní zásady ochrany novinářských zdrojů podle čl.10 EÚLP, popsané níže, se dají aplikovat i na moderní technologie. Tak ve věci *Financial Times Ltd a další proti Spojenému království*²⁹ neznámá osoba zaslala novinářům tajný podkladový materiál zpracovaný pro pivovarnickou společnost Interbrew, který odhaloval nabídku převzetí od konkurenční společnosti. Společnost Interbrew se obrátila na vnitrostátní soudy s žádostí o vydání soudního příkazu, který nařizoval stěžovatelům podkladový materiál vydat. Tvrdila přitom, že neznámý zdroj jednal s úmyslem poškodit společnost Interbrew a v řízeních na vnitrostátní úrovni byla úspěšná. Na rozdíl od vnitrostátních soudů dal ESLP přednost ochraně novinářských zdrojů. Poznamenal, že zájmy na odstranění škod způsobených šířením důvěrných informací a na získávání náhrad za porušení důvěry, i kdyby byly posuzovány kumulativně, nejsou dostačující k převážení veřejného zájmu na ochraně novinářských zdrojů.³⁰ Z tohoto rozsudku lze dovodit, že ani podezření, že se novinářský zdroj dopustil protiprávního jednání, nepřevažuje nad právem novinářů neodhalovat své zdroje. Ve věci *Sanoma Uitgevers B. V. proti Nizozemsku* velký senát ESLP navíc uvedl, že s ohledem na nezbytnost ochrany novinářských zdrojů a informací schopných vést k jejich identifikaci musí být každý zásah do práva na ochranu takových zdrojů doprovázen odpovídajícími procesními zárukami.³¹ Absence takových záruk vedla ke konstatování porušení čl. 10 EÚLP v tomto případě.

Z výše uvedeného vyplývá, že ochrana novinářských zdrojů má pro ESLP zásadní význam a práva fyzických a právnických osob jsou zde totožná. Další kategorie stížností (difamační řízení) může být ovlivněna povahou právnických osob. Záleží na tom, zda se jedná o projevy právnických osob samotných nebo o projevy uživatelů internetových platforem.

2.2 Difamační a další řízení

2.2.1 Projevy právnických osob na internetu

Věc *Pravoye Delo a Shtekel proti Ukrajině*³² se týkala absence záruk ve vnitrostátním právu pro novináře využívající publikační materiály získané z internetu. Noviny *Pravoye Delo* zveřejnily anonymní dopis, který byl údajně stažen ze zpravodajského webu. Dopis

²⁸ *Big Brother Watch a další proti Spojenému království*, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 25. 5. 2021, č. 58170/13, 62322/14 a 24960/15, bod 458.

²⁹ *Financial Times Ltd a další proti Spojenému království*, rozsudek ESLP ze dne 15. 12. 2009, č. 821/03.

³⁰ *Ibidem*, bod 71.

³¹ *Sanoma Uitgevers B. V. proti Nizozemsku*, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 14. 9. 2010, č. 38224/03, bod 88.

³² *Pravoye Delo a Shtekel proti Ukrajině*, rozsudek ESLP ze dne 5. 5. 2011, č. 33014/05.

obsahoval obvinění, že se vyšší úředníci regionálního oddělení bezpečnostní služby ve městě Oděsa účastnili nezákonných a korupčních aktivit. Po zveřejnění této informace na stránkách novin bylo proti nim zahájeno difamační řízení, které skončilo uložením pokuty, což nakonec vedlo k ukončení činnosti stěžovatelské společnosti. Ukrajinský zákon sice přiznával novinářům imunitu vůči občanskoprávní odpovědnosti za doslovnou reprodukci materiálů zveřejněných v tisku, toto však neplatilo pro reprodukci materiálů z internetových zdrojů. Navíc na Ukrajině v té době neexistovaly žádné právní předpisy upravující používání informací získaných z internetu. Kumulace těchto skutečností vedla ESLP ke konstatování porušení čl. 10 EÚLP v této věci.³³ Z toho vyplývá, že EÚLP stanoví pro stát povinnost normativně upravit internetové zdroje. Stát se nemůže odvolat na rozdíly v právní ochraně mezi internetovými a tištěnými médii, pokud činnost internetových médií není v zemi právně regulována vůbec. To však neznamená, že stát nemůže zavést odlišné standardy pro materiály získané z tisku a z internetu. Rozdíly v právní úpravě však musí být odůvodněny.

Rozsudek ESLP ve věci *OOO Regnum proti Rusku*³⁴ se týkal neoprávněného upřednostnění zájmu výrobce zboží nad svobodou internetového portálu informovat veřejnost o možných zdravotních rizicích spojených s konzumací určitého výrobku. V tomto případě byl stěžovatelem elektronický zpravodajský portál, který ve třech článcích uveřejnil informace o otravě rtutí, k níž došlo v důsledku požití nápoje konkrétní značky. Uvedené informace novináři získali od Státního úřadu pro ochranu práv spotřebitelů. Společnost, která vyráběla předmětný nápoj, zahájila před vnitrostátními soudy proti stěžovatelské společnosti řízení na ochranu dobré pověsti. Ruské soudy rozhodly v neprospěch *OOO Regnum* a uložily jí, aby uhradila cca 30 tisíc euro jako náhradu způsobené nemajetkové újmy. Při posouzení této stížnosti ESLP zejména odkázal na to, že napadené články doslovně převzaly vyjádření Státního úřadu pro ochranu spotřebitele, a připomněl, že informace z oficiálních zdrojů jsou novináři oprávněni uveřejnit, aniž by byli povinni zkoumat jejich pravdivost.³⁵ ESLP také poznamenal, že v případech, kde proti sobě stojí zájem obchodní společnosti na ochraně její dobré pověsti a obecný zájem na ochraně veřejného zdraví, je zapotřebí, aby vnitrostátní soudy přesvědčivě prokázaly existenci naléhavého společenského zájmu schopného ospravedlnit zásah do svobody tisku.³⁶ S ohledem na to, že vnitrostátní soudy ve svých rozsudcích nezdůvodnily, jaké okolnosti vedly k přisouzení větší váhy ochraně dobré pověsti obchodní společnosti, došlo zde k porušení ustanovení čl. 10 EÚLP.

Pokud jde o judikaturu ESLP k difamačním řízením ve vztahu k České republice, zajímavým je v tomto ohledu rozsudek ve věci *Růžový panter, o. s., proti České republice*.³⁷ V dané věci stěžovatelské sdružení, zabývající se odhalováním korupčního jednání ve veřejné správě, publikovalo na svých internetových stránkách tiskovou zprávu, v níž upozorňovalo na existenci vazeb mezi panem I. L., poslancem a místopředsedou Poslanecké sněmovny, podnikatelem T. P. a osobami, které byly později odsouzeny v kauze vraždy spojené s podvody s lehkými topnými oleji. Tyto vazby stěžovatelské sdružení označilo

³³ *Ibidem*, bod 68.

³⁴ *OOO Regnum proti Rusku*, rozsudek ESLP ze dne 8. 9. 2020, č. 22649/08.

³⁵ *Ibidem*, bod 72.

³⁶ *Ibidem*, bod 78.

³⁷ *Růžový panter, o. s., proti České republice*, rozsudek ESLP ze dne 2. 2. 2012, č. 20240/08.

jako „spolčení“. Proti tomuto označení se ohradil podnikatel T. P. a domáhal se před vnitrostátními soudy odstranění uvedené tiskové zprávy, zveřejnění omluvy a peněžitého zadostiučinění. V řízení byl úspěšný. V odvolacích instancích sdružení Růžový panter, o. s., vyjádřilo nesouhlas s tím, jakým způsobem soudy vyložily jím zveřejněné informace. Zdůraznilo, že při informování veřejnosti pouze využilo některých skutečností, jejichž pravdivost T. P. ani soudy nepopírají. Nebylo však úspěšné a obrátilo se na Štrasburský soud. ESLP se ztotožnil s českými soudy a konstatoval, že ačkoliv je cílem sdružení boj s korupcí ve veřejném zájmu, nesmí tak činit neobezřetně a neumírněně. ESLP zejména zdůraznil, že zkreslení skutečnosti, není-li provedeno v dobré víře, může někdy překročit meze přijatelné kritiky: pravdivé tvrzení lze zvětšit doplňujícími poznámkami, hodnotovými soudy, domněnkami či dokonce narážkami, které mohou vytvořit mylný dojem v očích veřejnosti.³⁸ Poznamenal, že v daném případě vnitrostátní soudy, které mohou lépe než ESLP posoudit všechny skutkové okolnosti a dopad sporných tvrzení, řádně přezkoumaly, za jakých podmínek byla urážlivá tvrzení formulována, a zvážily všechny dotčené zájmy. Na základě těchto důvodů ESLP dospěl k závěru, že k porušení práva na svobodu projevu v daném případě nedošlo.³⁹ Z toho lze dovodit, že pro ESLP je důležitým nejen obsah sdělení, ale i způsob podání informací na internetu.

*Věc Hurbain proti Belgii*⁴⁰ se týkala povinnosti stěžovatele anonymizovat online archivovanou verzi článku publikovaného před dvaceti lety na základě soudního rozsudku. Archiv článku se týkal řidiče, který způsobil smrtelnou nehodu a byl odsouzen v trestním řízení. ESLP zde dal přednost „právu být zapomenut“ před právem na svobodu projevu a dospěl k závěru, že čl. 10 EÚLP ve vztahu ke stěžovatelské novinové společnosti porušen nebyl. Zdůraznil, že právo ukládat online archivy přístupné veřejnosti není absolutní a může podléhat omezením. ESLP také upozornil na rozdíly mezi listinnými a digitálními archivy, s ohledem na to, že ty druhé mohou mít silnější důsledky pro osobní život jednotlivců, a tedy na online archivy lze aplikovat odlišné standardy ochrany.

Judikatura týkající se projevů právnických osob na internetu hovoří o tom, že k zásahům do práv právnických osob může dojít i bez soudního řízení, na základě rozhodnutí orgánů státní moci. K takové situaci došlo zejména v Ruské federaci, což bylo předmětem jednání před ESLP ve věci *OOO Flavus a ostatní proti Rusku*.⁴¹ Stěžovatelé ve věci byli vlastníky online sdělovacích prostředků, které na svých stránkách publikovaly zprávy a komentáře, přičemž řada z nich byla kritická k ruské vládě. Novela ruského informačního zákona umožnila generálnímu prokurátorovi bez soudního příkazu určovat webové stránky, které obsahovaly známky podněcování k nepovoleným shromážděním. Generální prokurátor pak mohl podat návrh na zablokování webové stránky přímo telekomunikačnímu úřadu. Takový postup byl využit i ve vztahu ke stěžovatelské společnosti, OOO Flavus, a to s ohledem na skutečnost, že informovala o nepovolených povolebních protestech na Bolotném náměstí v Moskvě. Stěžovatelé před vnitrostátními soudy namítali, že jim nebylo sděleno, které konkrétní materiály byly protiprávní, s tím, aby se daly z webu odstranit. Nebyli však úspěšní. ESLP jednomyslně rozhodl, že blokováním celých

³⁸ Ibidem, bod 32.

³⁹ Ibidem, bod 37.

⁴⁰ *Hurbain proti Belgii*, rozsudek ESLP ze dne 22. 6. 2021, č. 57292/16. Dne 11. 10. 2021 věc byla postoupena Velkému senátu ESLP, proto tento rozsudek není konečný.

⁴¹ *OOO Flavus a ostatní proti Rusku*, rozsudek ESLP ze dne 23. 6. 2020, č. 12468/15 a další.

webových stránek došlo k porušení čl. 10 EÚLP. Z toho lze dovodit, že zrušení celého internetového portálu bez možnosti odstranit nepovolený obsah je vždy v rozporu s právem na svobodu projevu.

V některých případech se nepovolený obsah na internetu může objevit nikoliv na základě činnosti samotného internetového portálu, ale jako způsob vyjádření názorů jiných osob. Přístup ESLP k odpovědnosti internetových médií za komentáře uživatelů poukazuje na rozdíly mezi ochranou fyzických a právnických osob.

2.2.2 Odpovědnost za projevy jiných osob

Internetová média kromě zveřejňování svých vlastních úsudků mohou sloužit jako platforma pro vyjádření názorů jiných osob. V tomto ohledu je velmi významným rozsudek ESLP ve věci *Delfi AS proti Estonsku*.⁴² Byl to první případ, kde ESLP rozhodoval o odpovědnosti novinového portálu za komentáře anonymních čtenářů, které se objevily na jeho webu pod článkem o kontroverzní činnosti dopravní společnosti. Přestože samotný článek o dopravní společnosti byl napsán neutrálním jazykem, některé komentáře čtenářů patřily k velmi hrubým a hanlivým. Ředitel dopravní společnosti žaloval společnost Delfi AS před národními soudy za pomluvu a byl úspěšný. Před ESLP se stěžovatelská společnost dovolávala čl. 10 EÚLP s tím, že nemůže být odpovědna za komentáře svých anonymních čtenářů. Argumentovala mimo jiné tím, že pokud by byla shledána odpovědnou za cizí komentáře, musela by zaměstnat armádu moderátorů anebo vyžadovat povinnou registraci všech čtenářů, což by vedlo k zákazu anonymity na internetu s konsekvencí utlumení svobody projevu.

Při posuzování tohoto případu vypracoval ESLP zvláštní test pro hodnocení odpovědnosti provozovatele stránek za komentáře na internetu. Tento test má čtyři klíčové prvky: 1) kontext, ve kterém se objevily komentáře; 2) opatření uplatňovaná pro zabránění urážlivým komentářům nebo pro jejich odstranění; 3) alternativní odpovědnost faktických autorů komentářů; 4) důsledky komentářů. Ke kontextu ESLP poznamenal, že i když obecně byl článek napsán neutrálním jazykem, jeho téma bylo negativní; stěžovatelská společnost proto měla předpokládat, že se objeví difamační komentáře. Pokud jde o opatření uplatňovaná ze strany Delfi, ESLP dospěl k závěru, že tato opatření byla neúčinná, protože nezabránila zveřejnění urážlivých vět. Ohledně odpovědnosti samotných autorů komentářů ESLP konstatoval, že tyto nebylo možné pohnat k odpovědnosti, protože byli anonymní a Delfi o nich odmítla poskytnout informaci, měla tedy předpokládat, že bude takto shledána odpovědnou. Důsledky vnitrostátního řízení pro mediální společnost spočívaly v uložení pokuty ve výši cca 320 eur, což vzhledem k okolnostem případu nelze podle názoru ESLP považovat za nepřiměřené. S ohledem na veškeré tyto skutečnosti dospěl ESLP k závěru, že práva stěžovatelské společnosti, zaručená čl. 10 EÚLP, nebyla porušena.

O rok později ESLP vydal rozsudek ve věci *Magyar Tartalomsgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt proti Maďarsku*,⁴³ jehož skutkové okolnosti velmi připomínají věc *Delfi*. Stížnost k ESLP v této věci podali dva provozovatelé webových stránek: společnost Magyar

⁴² *Delfi AS proti Estonsku*, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 16. 6. 2015, č. 64569/09.

⁴³ *Magyar Tartalomsgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt proti Maďarsku*, rozsudek ESLP ze dne 2. 2. 2016, č. 22947/13.

Tartalomszolgálatók Egyesülete (MTE) a Index.hu Zrt (IZ). V této věci ESLP dospěl k opačnému závěru než ve věci *Delfi* a shledal Maďarsko odpovědným za porušení čl. 10 EÚLP. V daném případě MTE zveřejnila článek o podezřelých praktikách dvou realitních společností, které po uplynutí 30denní lhůty pro bezplatné služby automaticky účtovaly servisní poplatek bez předchozího oznámení. O tři dny později na svém webu publikovala článek na stejné téma i společnost IZ. Publikace vyvolaly urážlivé komentáře pseudonymních čtenářů, kteří odsuzovali chování realitních kancelářů. Při posouzení této stížnosti ESLP použil výše popsany čtyřprvkový test a zdůraznil, že pověst fyzické osoby má větší váhu než pověst právnické osoby. Poznamenal, že chování realitních kancelářů již bylo předmětem řízení před orgánem na ochranu spotřebitele, proto nelze předpokládat, že předmětné články mohly mít za následek závažné poškození dobré pověsti realitních společností. Klíčový rozdíl, který ESLP spatřil ve věcech *Delfi* a *Magyar Tartalomszolgálatók*, je povaha komentářů čtenářů. V prvním případě byly považovány za *hate speech*, ve druhém pouze za urážlivé a vulgární. Toto rozdělení přitom vůbec není jednoznačné. Hodnocení stupně urážlivosti je ryze subjektivní záležitostí, a proto není zřejmé, jaký postoj může ESLP zaujmout ve vztahu k informacím toho či onoho druhu.

2.2.3 Projevy smíšené povahy

Poslední judikát v této podkapitole je na pomezí dvou kategorií projevů, tedy projevů právnických osob samotných a projevů jiných osob s využitím platformy právnické osoby. Rozsudek ve věci *Magyar Kétfarkú Kutya Párt proti Maďarsku*⁴⁴ hodnotil provozování mobilní aplikace, kde s využitím internetu bylo možné anonymně sdílet fotografie, týkající se volebního procesu. ESLP konstatoval, že dovozením rozporu této mobilní aplikace s vágním ustanovením volebního zákona došlo k porušení svobody projevu chráněné čl. 10 EÚLP. Stěžovatelem ve věci byla maďarská neparlamentní politická strana, která vedla kampaň proti vládní imigrační politice. Několik dní před volbami zpřístupnila voličům mobilní aplikaci zvanou „Hlasuj neplatně!“, která umožnila uživatelům anonymně sdílet fotografii jejich neplatného hlasovacího lístku. Ústřední volební komise dospěla k závěru o rozporu aplikace s některými zásadami volebního zákona, zakázala stěžovateli dále ji provozovat a uložila jí pokutu. Stěžovatelská politická strana tato rozhodnutí napadla u nejvyššího soudu, nebyla však úspěšná. Před ESLP tvrdila, že rozhodnutí o zákazu provozování mobilní aplikace, kterou vyvinula s cílem umožnit voličům anonymně zveřejnit fotografii svého hlasovacího lístku, a postih za zpřístupnění této aplikace představovaly porušení jejího práva na svobodu projevu podle čl. 10 EÚLP. V této věci ESLP zdůraznil to, že i když samotné sporné fotografie nebyly pořízeny stěžovatelskou politickou stranou, poskytnutím mobilní aplikace voličům je vyzývala k nahrání a zveřejnění fotografií hlasovacích lístků a nabádala k tomu, aby odevzdali neplatný lístek. Jednala tedy způsobem, který mohl ovlivnit rozhodnutí voličů, a vedla tak svoji vlastní politickou kampaň. Snažila se tedy nejenom poskytnout voličům fórum k vyjádření jejich politického názoru, ale také o politické sdělení jako takové. I když zmíněnou politickou kampaň lze hodnotit jako kontroverzní, z postoje ESLP vyplývá, že i takový druh projevu je chráněn čl. 10 EÚLP.

⁴⁴ *Magyar Kétfarkú Kutya Párt proti Maďarsku*, rozsudek ESLP ze dne 20. 1. 2020, č. 201/17.

2.3 Právo na přístup k informacím

Poslední kategorie stížností (právo na informace) se může dotýkat ve stejné míře práv fyzických a právnických osob. Jedná se o poměrně nové právo, protože dříve rozhodovací praxe ESLP trvala na výkladu, že z práva přijímat informace podle čl. 10 odst. 1 EÚLP nelze dovodit informační povinnost státu.⁴⁵ Ani teď EÚLP nezaručuje všeobecné právo na přístup k informacím vlastněným státem, za určitých okolností ale může být toto právo osobě přiznáno. V roce 2016 velký senát ESLP v rozsudku ve věci *Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku*⁴⁶ poprvé vymezil dvě situace, kdy osobě může vzniknout právo na přístup k informacím: 1) když informační povinnost státu je stanovena vnitrostátním rozhodnutím, jež nabylo platnosti;⁴⁷ nebo 2) když poskytnutí informace představuje nezbytný předpoklad pro výkon práva na svobodu projevu a odepření ji poskytnout by znamenalo zásah do tohoto práva.⁴⁸

Pokud jde o druhou situaci, zde je třeba vždy vycházet z konkrétních okolností případu a zohlednit následující čtyři prvky: 1) účel žádosti o informace (cíl má být nedílně spjat s výkonem práva na svobodu projevu); 2) povahu vyžadované informace (musí se jednat o záležitost veřejného zájmu); 3) postavení stěžovatele (musí plnit úlohu „hlídacího psa“ demokracie); a 4) zda je informace „připravená a dostupná“ (musí tedy být k dispozici, protože z čl. 10 EÚLP nelze dovodit pozitivní závazek státu informace aktivně obstarávat). Zmíněné zásady platí i pro žádosti o poskytnutí informací s využitím internetových zdrojů.⁴⁹

Skutečnost, že jsou čtyři výše zmíněná kritéria naplněna, ještě sama o sobě neznamená, že došlo k porušení čl. 10 EÚLP. Svědčí pouze o tom, že došlo k zásahu do práva na přístup k informacím. Dále je nezbytné zkoumat, zda tento zásah byl oprávněný. K tomu ESLP využívá další otázky podle pětikrokového postupu zmíněného v první části tohoto příspěvku a zkoumá, zda předmětný zásah byl „v souladu se zákonem“, „sledoval legitimní cíl“ a byl „nezbytný v demokratické společnosti“. V některých případech ESLP ve svých rozsudcích rovnou hodnotí, zda byl zásah do práv stěžovatele „nezbytný v demokratické společnosti“, a tedy přiměřený. Pokud dospěje k závěru, že vnitrostátní orgány učinily vše nezbytné, co po nich EÚLP požadovala, bude rozhodnuto, že právo na informace porušeno nebylo.

Z hlediska činnosti na internetu v kontextu práva na přístup k informacím je důležitým rozsudek ESLP ve věci *Youth Initiative for Human Rights proti Srbsku*.⁵⁰ Případ se týkal žádosti o informace ohledně elektronického sledování občanů zpravodajskými službami Srbska. ESLP zde jednomyslně rozhodl, že odmítnutím poskytnutí informací o počtu osob, které byly podrobeny elektronickému sledování ze strany srbské zpravodajské služ-

⁴⁵ HARRIS, D. – O'BOYLE, M. – BATES, E. – BUCKLEY, C. *Law of the European Convention on Human Rights*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 447.

⁴⁶ *Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku*, rozsudek ESLP ze dne 8. 11. 2016 ve věci č. 18030/11.

⁴⁷ V judikatuře ESLP k čl. 10 EÚLP pojem „vnitrostátní rozhodnutí“ je vykládán tak, že se jedná o vnitrostátní právo jako celek.

⁴⁸ *Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku*, bod 156.

⁴⁹ ESLP uvedl, že vzhledem k důležité úloze, kterou hraje internet při zlepšování přístupu veřejnosti k informacím, může být funkce blogerů a populárních uživatelů sociálních sítí srovnatelná s funkcí novinářů, „hlídacích psů“ demokracie. *Ibidem*, bod 168.

⁵⁰ *Youth Initiative for Human Rights proti Srbsku*, rozsudek ESLP ze dne 25. 6. 2013 ve věci č. 48135/06.

by, došlo k porušení práva na přístup k informacím. Poznamenal, že „svoboda přijímat informace“ je součástí práva na svobodu projevu podle čl. 10 EÚLP.⁵¹

Novější judikát ESLP týkající se informační povinnosti státu ve věci *Association Burestop 55 a další proti Francii*⁵² nezmiňuje přímo činnost stěžovatelských organizací na internetu, ale odkazuje na článek 5 Úmluvy OSN o přístupu k informacím,⁵³ kde se hovoří o zpřístupňování informací v elektronických databázích. Navíc stěžovatelé ve věci mají vlastní webové stránky, na nichž informují veřejnost také o situaci, která byla předmětem námitek před ESLP.⁵⁴ Stížnost v této věci podalo šest sdružení na ochranu životního prostředí. Brojila proti absenci odpovídajících informací k plánovanému průmyslovému geologickému skladovacímu centru navrženému tak, aby se v hlubinných úložistiích na daném místě ukládal radioaktivní odpad. Při hodnocení stížnosti ESLP připomněl, že právo na přístup k informacím se řídí zásadami stanovenými v rozsudku ve věci *Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku*. Použil tam stanovený čtyřprvkový test a dospěl k závěru, že čl. 10 EÚLP lze na věc aplikovat. Poté hodnotil, zda zásah do práv stěžovatelských sdružení byl přiměřený a dospěl k závěru, že k porušení práva na přístup k informacím nedošlo, protože v případech pěti ze šesti stěžovatelů vnitrostátní soudy zajistily odpovídající soudní ochranu. Pokud jde o práva šestého stěžovatele, ESLP konstatoval, že v jeho případě došlo k porušení práva na spravedlivý proces na základě čl. 6 EÚLP, a tedy že není nutné zkoumat, zda tato okolnost představuje zároveň porušení procesní části čl. 10 EÚLP.⁵⁵ V tomto ohledu je nezbytné podotknout, že právo na přístup k informacím může být těsně propojeno s právem na spravedlivý proces a v některých případech ESLP zkoumá odepření přístupu k požadovaným informacím pouze z hlediska čl. 6 EÚLP, jak tomu bylo například ve věci *Regner proti České republice*.⁵⁶

Uvedená praxe ESLP svědčí o tom, že EÚLP nestanoví všeobecnou informační povinnost veřejné moci, a to bez ohledu na to, zda se jedná o internetové zdroje, nebo nikoliv. Nicméně právo na informace může vzniknout v případech, kdy je informační povinnost státu stanovena vnitrostátním právem nebo když poskytnutí informace představuje nezbytný předpoklad pro výkon práva na svobodu projevu podle čl. 10 EÚLP. V obou případech je ESLP ochoten pracovat s realizací tohoto práva prostřednictvím internetu.

Poslední část tohoto příspěvku bude věnována třetí výzkumné otázce, a tedy jak by se zásady ochrany svobody projevu měly aplikovat na internetové diskuse týkající se covidu-19. Důraz bude kladen na to, jaké rozdíly mohou existovat v hodnocení projevů fyzických a právnických osob.

3. Úvahy v souvislosti s projevy na internetu týkajícími se covidu-19

Projevy kritizující činnost vlády v oblasti státní politiky týkající se boje s covidem-19 mohou být utlumovány s odvoláním na nezbytnost ochrany proti dezinformacím. Tak

⁵¹ Ibidem, bod 20.

⁵² *Association Burestop 55 a další proti Francii*, rozsudek ESLP ze dne 1. 7. 2021 ve věci č. 56176/18.

⁵³ Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí. [cit. 2021-10-17]. Dostupné z: <<https://unece.org/DAM/env/pp/documents/cep43czech.pdf>>.

⁵⁴ Viz například webové stránky Burestop 55: <<http://burestop.free.fr/spip/spip.php?article925>> a webové stránky CEDRA 52: <<https://cedra52.jimdofree.com/communique%C3%A9s-du-cedra/>>.

⁵⁵ Ibidem, bod 117.

⁵⁶ *Regner proti České republice*, rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 19. 9. 2017 ve věci č. 35289/11.

Rozhodnutí v této věci obsahuje několik důvodů pro zamítnutí stížnosti a pro naše účely je podstatný důvod týkající se zneužití práva na stížnost⁶⁶ (čl. 17 EÚLP). ESLP poznamenal, že stěžovatel vyzýval veřejnost k podání stížnosti k ESLP na svých webových stránkách a na YouTube,⁶⁷ což vedlo k zahlcení ESLP stížnostmi stejného obsahu. Kvůli nárůstu stížností proti covid pasům má ESLP omezené možnosti se věnovat jiné agendě, což paralyzuje jeho pracovní kapacitu. V rozhodnutí ESLP zvláště zdůraznil slova stěžovatele „zahltit ESLP stížnostmi“ a „donutit otevřít dveře“, „rozbít tento systém“ a konstatoval, že takový postup je v rozporu se zákazem zneužití práva, je proti duchu a cílům EÚLP.

Důležitým pro posouzení případu *Avagyan proti Rusku* bude rozlišení mezi kategoriemi „skutková tvrzení“ a „hodnotové soudy“. Pokud ESLP bude přistupovat k projevu paní Avagyan na Instagramu jako ke skutkovým tvrzením, stěžovatelka bude muset prokázat, že se jedná o podložené informace. Ruská vláda pravděpodobně bude muset také doložit, na jakých informacích bylo založeno rozhodování národních soudů. Jelikož paní Avagyan tvrdí, že vychází z jiných internetových publikací, důležitým bude zdroj, odkud informace převzala. Pokud by se jednalo například o oficiální statistické údaje, bude mít poměrně silnou pozici, protože údaje z oficiálních zdrojů není třeba ověřovat. V opačném případě by ruská vláda mohla obstát s argumentací, že se jednalo o omezení svobody projevu s cílem ochránit zdraví občanů, což je jedním z legitimních cílů uvedených v čl. 10 odst. 2 EÚLP. Pokud by ESLP nahlížel na slova paní Avagyan jako na hodnotové soudy, je velká pravděpodobnost, že by omezení jejího projevu bylo považováno za nepřiměřené, což by v konečném důsledku vedlo ke konstatování porušení čl. 10 EÚLP. Zde by stačilo doložit, že „skutkový základ“ pro tyto soudy byl dostatečný. Na jinou stranu ve věci *Růžový panter s. o.* ESLP uvedl, že i pravdivé informace opatřené nevhodnými narážkami nebo zveličováním, které vytvářejí mylný dojem v očích veřejnosti, mohou být předmětem omezování na základě čl. 10 EÚLP.

Na projevy na internetu týkající se covidu-19, jejich případné omezení ze strany států a na ochranu poskytovanou ze strany ESLP se plně uplatní dosavadní rozhodovací praxe ESLP. Specificky ve vztahu k nemoci covid-19 může být v některých případech velmi obtížné posoudit, co je dostatečným skutkovým základem pro tvrzení stěžovatele, zejména pokud se jedná o záležitosti vyžadující odborné posouzení. V mnoha ohledech zde totiž nepanuje shoda odborníků. Stát i stěžovatel se pak mohou dovolávat protichůdného odborného názoru, aniž by bylo možné jednoznačně uzavřít, který z nich je ten správný. V této souvislosti za pozornost stojí rozsudek ESLP ve věci *Perinçek proti Švýcarsku*,⁶⁸ kde stěžovateli byla uložena pokuta za veřejné popírání arménské genocidy. Řada soudců ESLP zde trvala na použití čl. 17 EÚLP (zákaz zneužití práv) a zamítnutí stížnosti. Velký senát ale odmítl uznat zneužití práva na stížnost a poměrem deseti hlasů proti sedmi dospěl k závěru, že došlo k porušení práva stěžovatele na svobodu projevu chráněného čl. 10 EÚLP. Poznamenal zejména, že napříč smluvními státy nepanuje shoda co do postihu popírání arménské genocidy. Konstatoval také, že mezinárodní právo žalovanému státu neukládá závazek kriminalizace popírání arménské genocidy. S ohledem na absenci jednoty názorů dospěl ESLP k závěru, že uložení pokuty stěžovateli za popírání arménské genocidy bylo v rozporu s čl. 10 EÚLP. Absence shody odborníků na posouzení určité

⁶⁶ Zajímavostí je, že čl. 10 EÚLP nepatří mezi námitky stěžovatele.

⁶⁷ *Zambrano proti Francii*, rozhodnutí ESLP ze dne 7. 10. 2021, č. 41994/21, bod 35–36.

⁶⁸ *Perinçek proti Švýcarsku*, rozsudek ESLP ze dne 15. 10. 2015, č. 27510/08.

skutečnosti tak může sloužit jako důvod pro větší respektování svobody projevu, i kdyby byl posuzovaný projev šokující a urážející.

K dopadu případu Avagyan na práva právnických osob lze uvést, že kdyby se informace stejného obsahu objevila nikoliv na soukromém účtu stěžovatelky na Instagramu, ale na stránkách internetového deníku v komentářích pod novinovým článkem a projev by byl anonymní, provozovateli internetového vydání by mohla vzniknout odpovědnost za komentáře čtenářů, jak tomu bylo ve věci *Delfi AS*. Pokud by se komentáře na stránkách internetového deníku objevily neanonymně, odpovědnost za obsah sdělení by mohla být rozdělena mezi paní Avagyan a internetovými novinami. V případě, že by informaci o absenci covidu-19 v Krasnodaru od paní Avagyan převzal sám internetový deník, hodnocení jeho odpovědnosti v řízení před ESLP by podléhalo stejným pravidlům jako projednávání případů fyzických osob. Další aspekty, které by ESLP mohl brát v potaz, by byly ochrana novinářských zdrojů a právo na přístup k informacím na národní úrovni. Zde by opět hodně záleželo na chování stěžovatele a státních orgánů.

Shrneme-li řečené, lze uzavřít, že je obtížné určit, zda bude určitá fyzická nebo právnická osoba v řízení před ESLP týkajícím se projevu ohledně covidu-19 na internetu úspěšná nebo nikoliv. Můžeme pouze konstatovat, že svoboda projevu podle čl. 10 EÚLP podléhá ochraně i na internetu. Výsledek předmětného řízení bude záležet na konkrétních okolnostech jednotlivého případu. ESLP však bude muset přihlížet ke své dosavadní judikatuře a vysvětlit nezbytnost zásahu do svobody projevu ze strany státních orgánů.

Závěry

Cílem tohoto článku bylo popsat základní pravidla ochrany práva na svobodu projevu právnických osob podle čl. 10 EÚLP v souvislosti s projevem na internetu. Za účelem dosažení tohoto cíle autorka v první části výzkumu vymezila základní principy ochrany práva na svobodu projevu zakotvené v čl. 10 EÚLP a specifika svobody projevu na internetu. Praxe ESLP svědčí o tom, že projevy na internetu spadají pod ochranu čl. 10 EÚLP a řídí se obecnými zásadami na ochranu svobody projevu. Avšak povaha tohoto média dovoluje státům stanovit speciální zacházení s online informacemi, což v určitých případech přispěje k zavedení odpovídajících zvláštních omezení.

Druhá část výzkumu byla zaměřena na posouzení specifík ochrany práva na svobodu projevu právnických osob ve srovnání s osobami fyzickými. Zde autorka provedla rozbor tří základních druhů stížností právnických osob na porušení čl. 10 EÚLP: 1) ochrana novinářských zdrojů; 2) difamační řízení a 3) právo na přístup k informacím. Závěrem této analýzy bylo zjištění, že se každá z těchto tří kategorií může vztahovat jak na právnické, tak i na fyzické osoby. Nicméně právnické osoby nesou navíc odpovědnost za komentáře svých anonymních čtenářů. Kromě toho při vyvážení zájmů protistran v difamačním řízení ESLP konstatoval, že dobrá pověst fyzické osoby má větší váhu než pověst osoby právnické.

Třetí a poslední výzkumná otázka byla zaměřena na posouzení svobody projevu v diskusích o covidu-19 na internetu. Zde byla předmětem rozboru stížnost komunikovaná ruské vládě ve věci *Avagyan proti Rusku*, týkající se pokutování stěžovatelky za údajné šíření dezinformací ohledně covidu-19. Při rozboru tohoto případu bylo poukázáno na to, že za určitých okolností může ESLP hodnotit projevy týkající se koronavirové problematiky v rozporu s duchem EÚLP a z tohoto důvodu jim odepřít ochranu. ESLP musí brát v potaz při hodnocení stížnosti na ochranu svobody projevu širší skupinu faktorů, proto

nelze jednoznačně říci, zda by konkrétní fyzická nebo právnická osoba byla v řízení před ESLP úspěšná. Rozbor projevu na téma covidu-19 nabídnutý v třetí části příspěvku poukazuje na logiku rozhodovací praxe ESLP ve věcech týkajících se práva na svobodu projevu s využitím internetu jako komunikačního prostředku.

Právní regulace projevů na internetu může být nezbytná pro ochranu státem chráněných zájmů. Omezení svobody projevu však nesmí zasahovat do samotné podstaty tohoto práva. Pokud by veřejná kontrola informací na internetu byla příliš rozsáhlá, mělo by to velmi negativní dopady na fungování občanské demokratické společnosti jako celku.

Freedom of Expression of Legal Entities on the Internet from the Point of View of the European Court of Human Rights

Alla Tymofeyeva (<https://orcid.org/0000-0002-3037-5888>)

Abstract: Rapid development of new technologies, including the Internet, demonstrates the need for legal regulation of the content that appears on the websites of Internet platforms. However, the regulation of such content must not interfere with the very essence of the right to freedom of expression. The restrictions set forth by the governments should pursue a legitimate aim and be necessary in a democratic society. The aim of this paper is to describe the basic rules for the protection of the right to freedom of expression of legal entities under Article 10 of the European Convention on Human Rights (ECHR) in relation to Internet speeches and reflect on the legal regulation of debates concerning Covid-19. Given this objective, the research is divided into three parts. The first part defines the general principles of the ECHR concerning the right to freedom of expression, and specifically emphasizes the rules for the protection of speech on the Internet. The second part of the manuscript offers an analysis of the case-law of the European Court of Human Rights (ECtHR) concerning legal persons' complaints under Article 10 of the ECHR in connection with the activities on the Internet. The last third part of the manuscript is devoted to the reflection on the restriction of the expressions concerning Covid-19, namely, their compliance with Article 10 of the ECHR.

Keywords: European Court of Human Rights (ECtHR), European Convention on Human Rights (ECHR), new technologies, freedom of expression, legal persons